

О.О. Павленко. Професійна взаємодія у процесі підготовки фахівців зовнішньокомерційної діяльності // Педагогіка вищої та середньої школи, Вип. 41, ДВНЗ "Криворізький національний університет". 2014. - С. 249 - 254

УДК 331.361:356.13

О.О. Павленко
д.пед.н., проф., завідувач кафедри іноземних мов
Академія митної служби України

ПРОФЕСІЙНА ВЗАЄМОДІЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗОВНІШНЬОКОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аннотація

В статье рассмотрены вопросы профессионального взаимодействия в процессе подготовки специалистов по внешнекоммерческой деятельности в контексте глобализации и стандартизации. Автор определил важность в 21 веке профессионального взаимодействия, когда организации и их сотрудники сталкиваются с проблемами, поставленными глобализацией. Делаются акценты на необходимости и целесообразности профессионального взаимодействия в процессе разработки и имплементации международных профессиональных стандартов специалистов по внешнекоммерческой деятельности как унифицированного инструмента институционального развития организаций в эпоху глобализации. Авторами описано цели и сущность профессионального взаимодействия в процессе подготовки специалистов по внешнекоммерческой деятельности.

Анотація

У статті розглянуто актуальні питання професійної взаємодії у процесі професійної підготовки фахівців з зовнішньокомерційної діяльності у контексті глобалізації і стандартизації. Автор визначив важливість у 21 столітті професійної взаємодії, коли організації і їхні співробітники стикаються з проблемами, поставленими глобалізацією. Акцентується на необхідності та доцільності професійної взаємодії у процесі розробки й імплементації міжнародних професійних стандартів фахівців з

зовнішньокомерційної діяльності як уніфікованого інструменту інституційного розвитку організацій в епоху глобалізації.

Resume

The article deals with current issues of professional interaction in the process of foreign commercial activity specialist's professional training in the context of globalization and standardization. The author defines the important role of professional interaction in the 21st century, when organizations and their staff have the challenges caused by globalization. The focus is on the need and appropriateness of the professional interaction in the development and implementation of international professional standards for foreign commercial activity specialists as a unified tool for institutional development of organizations in the era of globalization. The author proved the EU Customs Blueprints as a basis for the standards of training foreign commercial activity specialists' development and described the objectives and nature of the World Customs Organization Professional Standards, which define goals and strategic objectives of customs officers and foreign commercial activity specialists training. Educational strategies and recommendations on the structure of training and curriculum elaboration are presented.

Ключові слова: професійна взаємодія, професійна підготовка, фахівці з зовнішньокомерційної діяльності, професійні стандарти, глобалізація, інституційний розвиток.

Ключевые слова: профессиональное взаимодействие, профессиональная подготовка, специалисты по внешнекоммерческой деятельности, профессиональные стандарты, глобализация, институциональное развитие.

Keywords: professional interaction, professional training, foreign commercial activity specialists, professional standards, globalization, capacity building.

Постановка проблеми. Останнє десятиліття відмічається суттєвий вплив як на державні служби, що регулюють зовнішню комерційну діяльність, так і на комерційні організації, що нею займаються, регіональної економічної інтеграції й угод про преференційну торгівлю, а також нових комерційних ризиків і тих ризиків, що постійно змінюються. Ці тенденції зумовлені, насамперед, процесом глобалізації, який ставить перед світом на різних рівнях нові проблеми, у першу чергу, ініціативи зі спрощення торгівлі та з безпеки, поновлення професійного підходу до управління та функціонування державних служб та комерційних організацій, у тому числі йдеться про професійну взаємодію «митниця – приватний сектор (тобто, бізнес)» тощо (**Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.** нагальне питання стратегічного управління людськими ресурсами, що висуває також нові вимоги до підготовки фахівців для зовнішньокомерційної діяльності).

Тому **метою** статті є аналіз професійної взаємодії у процесі підготовки фахівців зовнішньокомерційної діяльності у контексті глобалізації і стандартизації та розробка рекомендацій щодо подальшого її удосконалення й уніфікації.

Аналіз останніх публікацій. Суттєвий інтерес становлять праці, які досліджують проблеми освітніх і професійних стандартів (О. Овчарук, А. Тайджман, Т. Хьюсен, Г. Цізек), описують основи стандартизації компетентностей на міжнародному та вітчизняному рівнях (І. Бабаєв, В. Биков, С. Бушуєв, Н. Бушуєва, Д. Віддоусан, О. Овчарук, О. Спирін, О. Трякіна) тощо. Різні аспекти неперервної професійної освіти в галузі митної справи, що є актуальним для теми нашого вивчення, досліджують науковці різних країн (А. Беляєва, А. Бекман, І. Васильєв, Д. Віддоусан, Л. Дебок, С. Дженнард, О. Конькова, В. Ледньов, Л. Лозбенко, М. Махмутов, О. Мельников, Г. Мінтцберг, Я.-Е. Янссон, О. Кангельдієв, А. Крупченко, О. Павленко, А. Панкратов, І. Погиба, А. Поро тощо). У багатьох дослідженнях [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7] підкреслюється, що від сучасного [митного] менеджера очікується збільшене розуміння політичного, економічного та торгового

середовищ, в яких зараз функціонує бізнес і митниця, здатність застосовувати прогресивне управління та технологічні інструменти. Це підсилюється даними аналізу діагностичної місії Всесвітньої митної організації (далі – ВМО), що проводиться програмою ВМО COLUMBUS та увагою ВМО в рамках програми PICARD до розробки й регіональної імплементації професійних стандартів не тільки співробітників митних органів, але й бізнесу (приватного сектору), який співпрацює з митницею (www.wcoomd.org).

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою ознакою 21-го століття став факт професійної взаємодії, коли організації різних рівнів і їхні співробітники стикаються з проблемами, поставленими глобалізацією. Саме з метою відповідності вимогам часу відбувається об'єднання зусиль комерційних структур і державних організацій, які їх контролюють чи регулюють їх діяльність, в аспекті вироблення, адаптації та імплементації уніфікованих вимог до процесів і процедур діяльності. Зазначене стосується й питань професійної взаємодії держави і бізнесу у процесі професійної підготовки фахівців із зовнішньокомерційної діяльності у контексті глобалізації і стандартизації. Насамперед, слід наголосити на необхідності та доцільності професійної взаємодії у процесі розробки й імплементації міжнародних професійних стандартів фахівців, у тому числі й із зовнішньокомерційної діяльності, як уніфікованого інструменту інституційного розвитку організацій в епоху глобалізації.

Як добре відомо, співробітництво митниці й бізнесу є невід'ємною частиною Рамкових стандартів безпеки і спрощення глобальної торгівлі SAFE (www.wcoomd.org). Важливість співпраці митниці й бізнесу для економічної конкуренції і безпечної торгівлі була підкреслена країнами-членами ВМО і представниками приватного сектору на останніх засіданнях Ради митного співробітництва, де було схвалено пропозицію щодо розробки керівних принципів з надання допомоги країнам-членам ВМО у встановленні партнерських відносин з бізнес-спільнотою. Секретаріат ВМО розпочав

роботу щодо збору різнопланової і детальної інформації про передовий досвід і кращі практики країн-членів для створення партнерських відносини з юридичними особами з приватного сектору і про методи проведення зустрічей консультативного характеру.

Повторне використання зібраної інформації було розглянуто на зустрічі Робочої групи з питань Рамкових стандартів безпеки і спрощення глобальної торгівлі SAFE (жовтень 2013 р.), а також на засіданні Постійного технічного комітету (листопад 2013 р.). Згодом (грудень 2013 р., Дублін/ Ірландія) Секретаріат звітував на сесії Політичної комісії ВМО про результати роботи (www.wcoomd.org).

Пильна увага до питань професійної взаємодії прослідковується й у стратегічному документі ВМО «Стратегія ВМО ПІКАРД 2020» / «WCO PICARD STRATEGY 2020», де проголошується необхідність уніфікації і стандартизації підготовки кадрів для митних адміністрацій та бізнесу, який працює в сфері зовнішньоекономічної діяльності (www.wcoomd.org).

Паралельно в Європі відбуваються схожі процеси: робота Директорату Європейської Комісії TAXUD з розробки рамкових компетенцій митників, яка тривала впродовж трьох років (2011 - 2013) завершилася. Розпочалася фаза апробації й імплементації [8].

Піднімається питання щодо адаптації раніш розроблених ВМО Професійних стандартів митників / WCO Professional Standards [5] або ж використання їх як основи для підготовки професійних стандартів фахівців у сфері зовнішньокомерційної діяльності. Такий підхід вбачається нам доречним, зважаючи на те, що глобалізація та жвава міжнародна торгівля висувають свої, багато в чому однакові, вимоги до компетентностей фахівців як із державної (насамперед, митної) служби, так і з приватного сектора. Для обох секторів (державного і приватного) йдеться про прогнозоване співпадіння стандартних вимог, що висуваються в обох секторах, до компетентностей стратегічних і операційних менеджерів, фахівців інспекторського складу. Важливо те, що Професійні стандарти ВМО

визначають мету і стратегічні завдання підготовки митних офіцерів і фахівців з приватного сектора економіки – спеціалістів із зовнішньокомерційної діяльності.

Серед загально визнаних інноваційних інструментів упровадження міжнародних стандартів фахівців з зовнішньокомерційної діяльності слід, насамперед, зазначити такі: програму електронного навчання ВМО CLIКC (**Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.** найактуальніший в глобальному світі сучасний інструмент глобальної освіти; методичний інструмент ВМО «The WCO Capacity Building Development Compendium» [9]; навчально-методичний інструмент Європейської Економічної Комісії ООН зі спрощення світової торгівлі «Trade Facilitation Implementation Guide» (<http://www.unecse.org>); керівництво зі спрощення світової торгівлі «Trade Facilitation Implementation Guide», розроблений Світовою Організацією Торгівлі (http://www.wto.org/english/tratop_e/tradfa_e/tradfa_e.htm); навчально-методичні посібники Місії ЄС EUBAM, а саме: «Инструменты эффективного управления» та посібник для фасілітаторів [10; 11].

Слід відзначити і поодинокі факти, але вони є також важливим механізмом в загальному стратегічному ланцюжку інституційного розвитку митних адміністрацій і їхньої співпраці з приватним сектором економіки. Так, наприклад, загально визнано, що одним із пакетів стратегічного розвитку Всесвітньої митної організації і її країн – членів є Пакет з економічної конкуренції (www.wcoomd.org). План дій щодо зазначеного Пакету було ухвалено на сесії Політичної комісії ВМО у грудні 2012 року. Цей план передбачає регіональний підхід з урахуванням розбіжностей в економічних потребах країн – членів ВМО, й у зв'язку з цим зазначеним планом передбачено проведення семінарів з метою визначення регіональних пріоритетів і необхідних міроприємств, які можливо, в подальшому будуть викладені в стратегічних планах. В листопаді 2013 року було організовано у співпраці з Секретаріатом ВМО та транснаціональними організаціями –

представниками приватного сектору регіональний семінар з Пакету економічної конкуренції.

Деякі міжнародні організації, діяльність яких пов'язана з міжнародною торгівлею, (наприклад, Міжнародний Союз Автоперевізників (IRU), Всесвітня митна організація (WCO)), митні адміністрації та навчальні установи визнають наявність спеціального набору знань, навичок і поведінки, які є необхідними для виконання митницею та приватним сектором своїх завдань в сфері зовнішньої торгівлі. В деяких країнах було розроблено спеціальні навчальні програми, але до недавнього часу не було координації або стандартизації цих окремих зусиль. Економічна Комісія ООН (UNECE) та ВМО у 2012 - 13 роках виступили з ініціативами щодо розробки стандартів для підготовки фахівців у сфері міжнародної торгівлі. Було створено міжнародні робочі групи з розробки стандартів (<http://www.unece.org/trade/wp6/educationonstandartization.html>; www.wcoomd.org).

На сьогодні навчальні заклади можуть включати до своїх навчальних програм узгоджені міжнародними організаціями стандарти для митників, одночасно задовольняючи національні критерії акредитації. Дійсно, в світі є декілька навчальних закладів, які ініціювали пілотні програми, які базуються на основі нових Професійних стандартів ВМО, серед них і Академія митної служби України. Одночасно почалася активна робота з розробки й апробації професійних і освітніх стандартів для фахівців у сфері міжнародної торгівлі.

Проведений нами аналіз засвідчив, що професійна взаємодія навчальних закладів (академій, університетів, професійних шкіл тощо) робить їх ключовими гравцями в таких процесах, як:

- регіональна синергія;
- тестування, адаптація та імплементація міжнародних професійних стандартів на національних рівнях;

- розвиток, легалізація та імплементація національних освітніх стандартів, навчальних програм, які розроблені на основі Професійних стандартів ВМО, інших міжнародновизнаних стандартів;

- вони можуть (і мають змогу) розвивати стандарти змісту освіти і стандарти навчальних досягнень, створювати можливість навчатися (така можливість сама по собі розглядається науковцями (О. Овчарук) як стандарт).

Отже, професійна взаємодія міжнародних (у тому числі й торгівельних) організацій і навчальних закладів виявляється в тому, що міжнародні організації пропонують навчальним закладам свої Професійні стандарти як критерії якості професійної підготовки.

На нашу думку, наступними кроками на різних рівнях мають бути наступні.

1.) На глобальному рівні:

– розробка міжнародних уніфікованих професійних стандартів для фахівців у сфері міжнародної торгівлі;

– розробка з орієнтацією на зазначені Професійні стандарти базових навчальних планів.

Необхідно збирати найкращий практичний досвід комерційних організацій і навчальних закладів у цьому напрямку та обговорювати його. Основним результатом цієї роботи має стати розробка як самих стандартів, так і інструментів їх впровадження, наприклад, практичних рекомендацій для імплементації професійних стандартів.

2) На регіональних і національних рівнях:

– розробка стратегій (регіональних, національних, відомчих), а також політики й планів дій щодо адаптації під національні потреби, а також імплементації Професійних стандартів для фахівців у сфері міжнародної торгівлі, розробка національних керівництв/рекомендацій з імплементації стандартів; розвиток й укріплення інституційного потенціалу;

– актуалізація на основі Професійних стандартів для фахівців у сфері

міжнародної торгівлі національних професійних та освітніх стандартів для фахівців зовнішньокомерційної діяльності, навчальних програм і навчально-методичного забезпечення;

- проведення національної сертифікації/акредитації оновлених навчальних програм підготовки і підвищення кваліфікації фахівців у сфері міжнародної торгівлі (зовнішньокомерційної діяльності).

Висновки.

1. Уніфіковані вимоги в епоху глобалізації є основою для впровадження стандартів діяльності (професійних) та освітніх стандартів на глобальних, регіональних і національних рівнях, що дає можливість забезпечення загальних вимог до компетенцій співробітників зовнішньокомерційних організацій в усіх країнах, з одного боку, а з іншого боку, створює умови до гармонізації та спрощення процесів і процедур міжнародної торгівлі.

2. Стандарти освіти будуть функціонувати як інструмент модернізації освіти, що дає змогу: створити єдиний освітній простір; підсилити роль регулювання навчальних закладів в системі безперервної освіти; забезпечити еквівалентність освіти, що надається в різних формах (очна, заочна, дистанційна; навчання, підвищення кваліфікації тощо); привести зміст освіти у відповідність до потреб часу і завдань щодо розвитку країни; створити умови для диференційованого навчання тощо.

3. За допомогою зацікавлених міжнародних організацій можливо і необхідно проводити дії, що базуються на наукових даних і на регіональних/національних контекстах, проводити їх моніторинг. Проте, для сталого розвитку, нарощування потенціалу інституційного розвитку країн, важливим є дійсно міжгалузевий підхід до мобілізації ресурсів і знань учасників міжнародної торгівлі по всьому світу, об'єднання їхніх зусиль.

4. Зміни не тільки в стратегіях, стандартах, але й в самих підходах до розбудови потенціалу будуть поступовими. В національних стратегіях слід

передбачити чіткий план довгострокових сталих заходів та практично досяжні завдання на короткотерміновий та проміжні періоди.

5. Реалізація всіма країнами стратегії модернізації на основі розроблених та прийнятих країнами рамкових стандартів може призвести до одного з найбільш важливих і позитивних досягнень — спрощенню міжнародної торгівлі.

Література

1. Павленко О.О. Механізми та інструменти інституційного розвитку митних адміністрацій / О. О. Павленко // Науково-методичний семінар “Впровадження міжнародних стандартів шляхом використання платформи електронного навчання ВМО”, Академія митної служби України. – Дніпропетровськ, 2012.

2. Павленко О.О. Формування комунікативної компетенції фахівців митної служби в системі неперервної освіти. Дис. докт. пед. наук. 13.00.04. – Дніпропетровськ. – 2010.

3. Пашко П.В., Гармаш Є.В. та ін. Рекомендації державної митної служби України до варіативних частин освітньо-професійних програм підготовки магістрів для митної служби / П.В. Пашко, Є.В. Гармаш та ін. // Академія митної служби України. – Дніпропетровськ, 2010

4. Buyonge, C. East and Southern Africa benefits from new MBA with Customs specialization.//WCO News. – October 2011. – № 66. – p. 38 - 39.

5. PICARD. Professional Standards. – World Customs Organization, Brussels. – 2008. – 46 p.

6. Poro, A. European Customs training community benefits from new knowledge sharing tool.//WCO News. – February 2011. – №64. – p. 32 - 33.

7. Widdowson, D. Raising the academic standing of the Customs profession.//WCO News. – February 2011. – №64. – p. 29-30.

8. Reiser, B. EU Competency Framework for the Customs profession. // PICARD Conference, St. Petersburg, 18 - 20 September 2013 / EU Commission DG TAXUD / R3. – 2013.

9. The WCO Capacity Building Development Compendium / A Columbus programme phase 2. Implementation tool. – World Customs Organization. – 2009. – 188 p.

10. Инструменты эффективного управления. // Навчально-методичний посібник для проведення навчального курсу / під ред. В. Заложа, Б. Литовченко. – К.:ВАІТЕ, 2012. – 196 с.

11. Учебно-методическое пособие для подготовки тренеров-фасилитаторов курса «Инструменты эффективного управления» / под общ. ред. В. Заложа. – Одесса, 2013. – 126 с.